

SOSIAALI - JA TERVEYSVALIOKUNNAN MIETINTÖ 21/2006 vp

Hallituksen esitys laiksi omaishoidon tuesta annetun lain 4 ja 6 §:n muuttamisesta

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 15 päivänä syyskuuta 2006 lähettänyt sosiaali- ja terveysvaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi hallituksen esityksen laiksi omaishoidon tuesta annetun lain 4 ja 6 §:n muuttamisesta (HE 136/2006 vp).

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- lakimies Anne Koskela, sosiaali- ja terveysministeriö
- järjestöpäällikkö Merja Purhonen, Omaishoitajat ja Läheiset -Liitto ry.

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan omaishoitajan oikeutta lakisääteiseen vapaaseen lisättäväksi kahdesta vuorokaudesta kolmeen vuorokauteen kalenterikuukautta kohti.

Esitys liittyy vuoden 2007 talousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 2007.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Sosiaali- ja terveysvaliokunta pitää hyvänä, että hallitus jatkaa omaishoitajia koskevan lainsäädännön kehittämistä. Nyt esitetty omaishoitajien vapaan lisäys kahdesta kolmeen vuorokauteen kalenterikuukaudessa on osaltaan edistämässä omaishoitajien jaksamista raskaassa hoitotyössä. Valiokunta kiinnittää kuitenkin huomiota siihen, että lainsäädännöllisistä parannuksista huolimatta käytännössä omaishoitajien vapaiden pitäminen ei tarkoitettulla tavalla toteudu. Selvitysten mukaan lakisääteisten vapaiden käyttö on ollut vähäistä.

Kuluvalle hallituskaudella tehty uudistus, jonka mukaan lakisääteisen vapaan aikaisesta tilapäishoidosta peritään normaalia alempaa 9 euron päivämaksua, on vain vähäisesti lisännyt lakisääteisten vapaiden pitämistä. Tämä viittaa siihen, että muut kuin taloudelliset seikat ovat merkittävämpiä vapaan pitämisen esteitä. Merkittävimpana vapaan pitämisen esteenä omaishoitajan kannalta on tilapäishoidon vaihtoehtojen puuttuminen tai niiden epätarkoituksenmukaisuus. Usein syynä on myös omaishoitajan tai hoidettavan tunneperäinen suhtautuminen asiaan. Kunnissa tulisi panostaa näiden esteiden

poistamiseen ja siten aktiivisesti tukea omaishoitajien jaksamista.

Valiokunta korostaa, että omaishoito on osa kotihoidon palvelukokonaisuutta, johon liittyy myös tilapäisesti annettava sijaishoito. Sijaihoidon vaihtoehtoja tulee kehittää paremmin vastaamaan palvelun käyttäjien tarpeita. Myös asianmukaisella palveluohjauksella ja tiedon jakamisella voidaan omaishoitajia kannustaa vapaiden pitämiseen ja samalla hälventää esimerkiksi asenteisiin tai tunnepitoisiin seikkoihin liittyviä esteitä vapaiden pitämiselle.

Valiokunta toteaa, että Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus Stakes on

tehnyt joka neljäs vuosi valtakunnallisen selvityksen omaishoidon tilanteesta. Seuraava selvitys tehdään tämän vuoden lopussa, jolloin selviää minkälaisia vaikutuksia vuoden alussa voimaan tulleella omaishoidon uudistuksella on ollut kuntien toimintaan ja omaishoitajien asemaan eri puolilla maata.

Päätösehdotus

Edellä esitetyn perusteella sosiaali- ja terveysvaliokunta ehdottaa,

että lakiehdotus hyväksytään muuttamattomana.

Helsingissä 29 päivänä syyskuuta 2006

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj. Valto Koski /sd
jäs. Sirpa Asko-Seljavaara /kok
Anneli Kiljunen /sd
Marjaana Koskinen /sd
Pehr Löfv /r
Riikka Moilanen-Savolainen /kesk
Aila Paloniemi /kesk

Leena Rauhala /kd
Juha Rehula /kesk
Paula Risikko /kok
Arto Seppälä /sd
Tapani Tölli /kesk
Raija Vahasalo /kok
Tuula Väättä /sd.

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Eila Mäkipää.

VASTALAUSE

Perustelut

Väestön ikääntyessä joudutaan entistä enemmän pohtimaan sitä, miten vanhusten hoidosta selviydytään, kun ikääntyneiden toimintakyky alenee ja sairaudet vaivaavat. Kotona tapahtuva hoito-työ on usein inhimillisempää kuin laitoshoido, ja usein se on myös ikääntyneiden oman tahdon mukaista. Tämän lisäksi se on taloudellisesti edullisempaa. Tämä koskee myös vammaisten ja pitkäaikaissairaiden hoitoa sekä terminaalivaiheen hoitoa.

Omaishoitoon sitoutuneiden henkilöiden riittävä vapaa-aika on välttämätöntä sekä terveydellisistä että työsuojelullisista syistä. Omaishoitajien jaksamisen turvaamiseksi tulee mahdollisuuksia lepoon parantaa lisäämällä hallituksen esittämän kolmen kuukausittaisen vapaapäivän sijaan omaishoitajalle oikeus lakisääteiseen viikoittaiseen vapaapäivään. Omaisiaan ja läheisiään hoitavilla on suuri työuupumuksen riski, koska työ on raskasta ja sitoo monessa tapauksessa hoitajan miltei täydellisesti hoidettavaan. Lisäksi useat omaishoitajat ovat itsekin iäkkäitä ja monenlaisen avun tarpeessa.

Ehdotus

Edellä olevan perusteella ehdotan,

*että lakiehdotus hyväksytään muutoin valiokunnan mietinnön mukaisesti pait-
si 4 § muutettuna seuraavasti:*

Vastalauseen muutosehdotus

4 §

Omaishoitajalle järjestettävä vapaa

Omaishoitajalla on oikeus pitää vapaata vähintään *vuorokausi sellaista viikkoa* kohti, jonka aikana hän on yhtäjaksoisesti tai vähäisin keskeytyksin sidottu hoitoon ympärivuorokautisesti tai jatkuvasti päivittäin. Sidonnaisuus katsotaan ympärivuorokautiseksi siitä huolimatta, että hoidettava viettää säännöllisesti vähäisen osan vuorokaudesta käyttäen kotinsa ulkopuolella järjestettyjä sosiaali- tai terveyspalveluja taikka saaden kuntoutusta tai opetusta.

— — — — —

Helsingissä 29 päivänä syyskuuta 2006

Leena Rauhala /kd